

Kommunedirektørens forslag til

Handlings- og økonomiplan 2023-2026

Kommunestyret 1. november 2022

INDRE ØSTFOLD
KOMMUNE
- på kornet

Mer om det økonomiske handlingsrommet

SAMMEN OM FRAMTIDA

Kommuneplanens samfunnsdel

Administrativt og
politisk utgangspunkt

INDRE ØSTFOLD
KOMMUNE
- på kornet

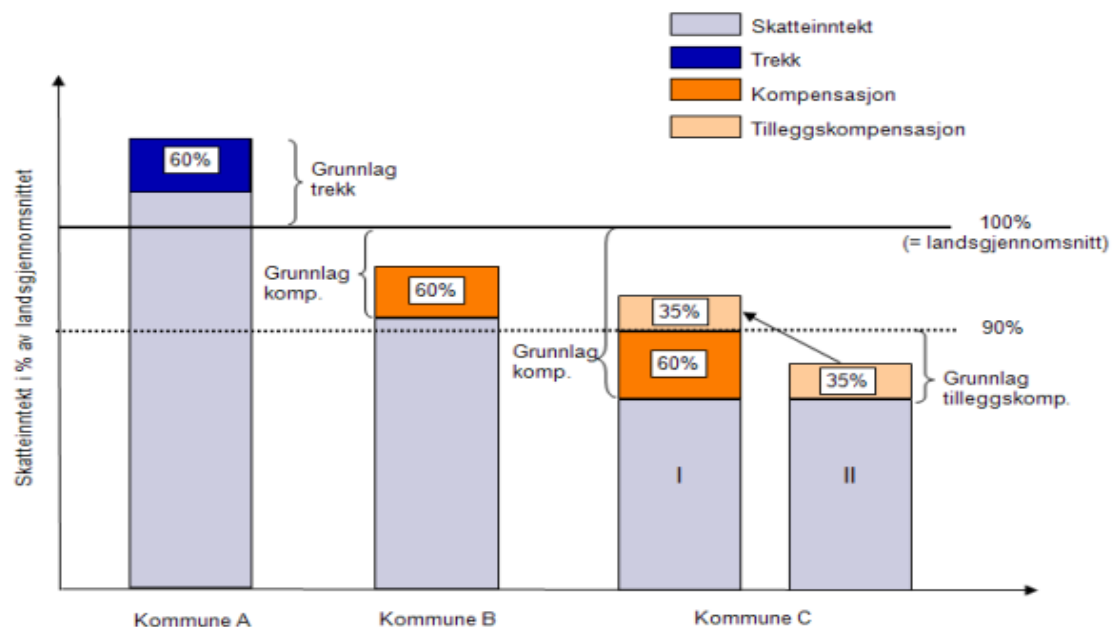
Rammebetingelsene

- Staten fastsetter inntektene
 - **Kommunene har ansvaret for å tilpasse utgiftene**
- Inntektssystemet skal legge til rette for likeverdige tjenester
 - **Kostnadsutjevningen og inntektsutjevningen**
- Indre Østfold kommune driver kostnadseffektive tjenester
 - **KOSTRA-tallene for 2020/2021 viser at vi i all hovedsak leverer kostnadseffektive tjenester**
- Det kommunale selvstyret
 - **Fastsette avgifter og gebyrer og utnytte inntektpotensialet**

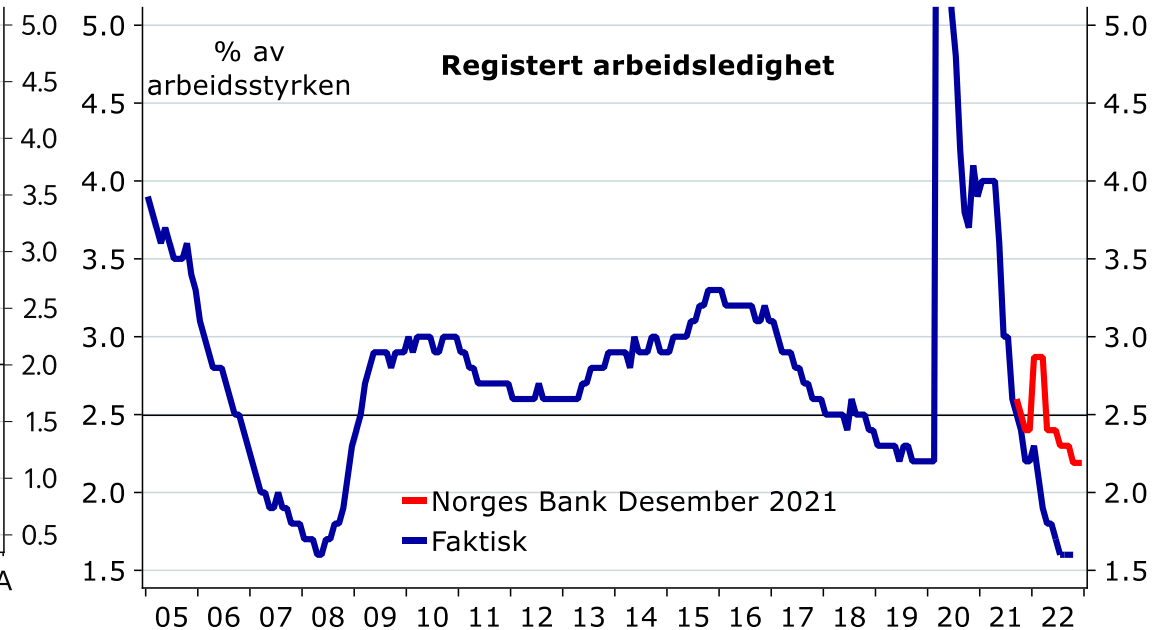
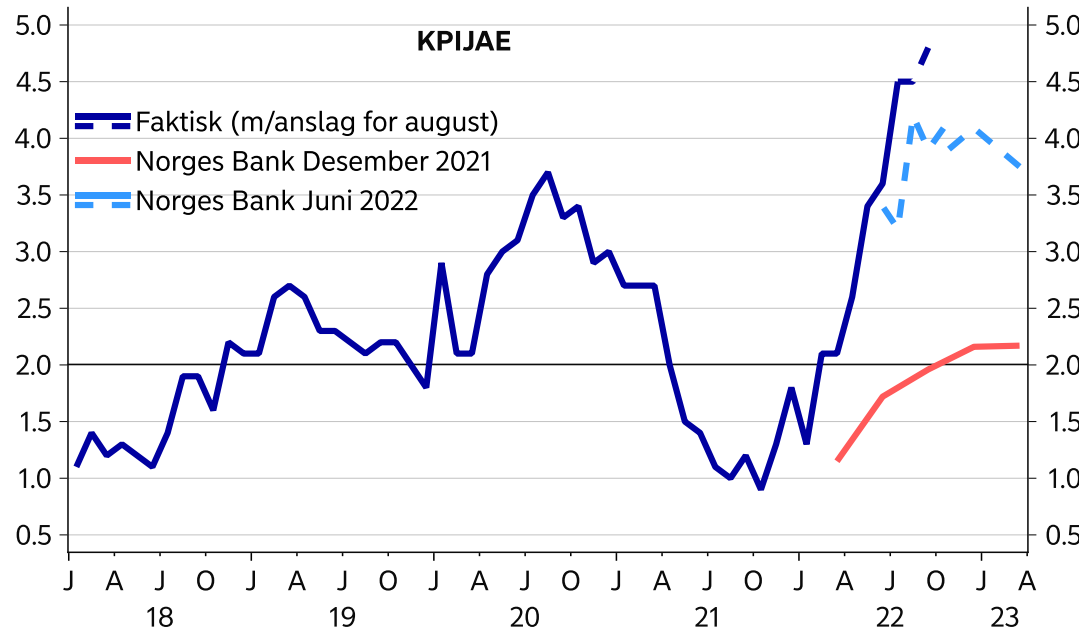
Inntektsforutsetninger – ikke de samme mulighetene

- **IØK - skatteinntekter lavere enn landsgjennomsnittet**
 - Skatteinntekter tilsvarende 83,5 % av landsgjennomsnittet (-5.983/pr innbygger – 275 mill mindre enn om vi hadde hatt skatteinntekter som landsgjennomsnittet)
 - Inntektsutjevningen - løfter oss til om lag 94,5 % av landsgjennomsnittet (-2.044/innbygger – allikevel 92 mill kroner mindre enn om vi hadde hatt skatteinntekter pr innbygger som landsgjennomsnittet).

Hva bygger handlings- og økonomiplanen på?

- En 2. tertialrapport som viser en anstrengt kommuneøkonomi
- Kommuneopplegget en del av nasjonaløkonomien
- Innstramming både nasjonalt og lokalt som følge av inflasjon og renteøkninger

Kommunesektorens inntekter i 2022

- Skatteinntektene anslås bli om lag 2,4 mrd kroner høyere enn i RNB
- **Pris- og kostnadsveksten oppjusteres fra 3,7 til 5,3 prosent**
 - **Oppjustering av kostnadsveksten trekker isolert sett ned inntektsveksten i 2022 med 7,1 mrd. kroner**
 - **Mer bekymringsfullt at denne kostnadsveksten videreføres i 2023, men kompenseres ikke – om lag 40 mill kroner i manglende kompensasjon**
- Regjeringen: Må se inntektsutviklingen i 2022 i lys av den sterke inntektsutviklingen i 2021

Økonomiske rammebetingelser – et stramt statsbudsjettet

- Realvekst i samlede inntekter på 5,3 milliarder kroner
- Realvekst i frie inntekter på 2,6 milliarder kroner

	Kommunesektoren	Herav kommunene
	Mrd. kroner	
Veksten i frie inntekter	2,6	1,7
- Merkostnader til demografi	2,6	1,7
+ Mindrekostnader til pensjon	0,1	0,09
Økt handlingsrom	0,1	0,09

- Veksten regnes fra anslått inntektsnivå i RNB
 - **Ingen kompensasjon for varig prisvekst fra RNB til statsbudsjettet/årsskiftet 2022**
- I tillegg en justering for pris- og lønnsvekst på 3,7 %

Skatteøren

- Skatteinntektene skal utgjøre 40 % av kommunesektorens samlede inntekter
- Skattøren økes fra 10,95 % til 11,15 %
- Anslaget på skatteinntekter baserer seg på blant annet på
 - **0,8 prosent sysselsettingsvekst**
 - **4,2 prosent lønnsvekst fra 2022 til 2023**

Drift må prioriteres

- Kombinasjonen av
 - **sterk kostnadsvekst som ikke kompenseres**
 - **kraftigere renteøkning**
 - **behov for utbygging av kapasiteten - spesielt i eldreomsorgen**

... krever strengere prioriteringer

Arbeidet med handlings- og økonomiplan

- **Investeringsvurderinger siden mars**
 - Endrede forutsetninger underveis – langt sterkere renteøkning og prisvekst
- **Konsekvensjustert budsjett**
 - politiske vedtak (24 mill kroner - fastlegeordningen, helsepakken, styrket fysioterapi, kreftkoordinator, støtte næringsforeningene, prosjekt fortene/generasjon M))
- **Delvis kompensjon for prisvekst (1,7%/3,3% vs. 3,0%/3,7%)**
 - Avsetning av 80 mill kroner til lønnsoppgjør 2022/2023
- **Endring i økonomiske rammer**
 - 1-2 prosent innstramming i rammer (tiltak/inntekter) 37 mill kroner)
 - Justering av driftsrammer og noen enkelttiltak (105 mill kroner)
 - Prioriteringer i statsbudsjettet (16 mill kroner)
- **Energikostnader**
 - Oppfølging av politisk vedtak – bruk av konsesjonskraften i egne bygg
 - Energikostnaden er budsjettert til 32 mill kroner

Energikostnader

- K-sak 55/22 - Vedtak om bruk av konsesjonskraften i egne bygg
 - Finansielle avtaler hvor kjøp og salg skjer på samme tidspunkt
 - Kostnaden blir da produksjonspris + påslag
- Skifter kraftforvalter 1. november
- Prognoser indikerer så langt en marginal endring i nivået fra 2020/21 (betydelige under 2022 – 50 mill?)

Kraftskatten – innvirkning på kommunens inntekter

- **Hardere beskatning av kraftselskapene – marginals-katten heves fra 59 til 90 %**
 - Økt grunnrente 37 % til 45 %
 - Høyprisbidrag på 23 % på pris over 70 øre/kWh
- **Redusert overskudd i Østfold Energi og redusert utbetalt utbytte og lavere eiendomsskatt på sikt**
- **Omfordeling av konsesjonskraften** – engangstrekk i rammetilskuddet på 3,0 mrd. kroner fra kommunesektoren i prisområdene NO1, NO2 og NO5
 - Kommuner med salg før 28. september «går fri», beløpet trekkes fra øvrige kommuner
 - Ikke klarhet hvordan dette skal skje og hvilke konsekvenser dette får
 - Innrapportering til departementet før 1. desember hvordan konsesjonskraften er disponert
 - Konklusjon i RNB i mai 2023?

Andre særskilte saker

- **Stimuleringstilskudd til bygging og rehabilitering av flere boliger med heldøgns omsorg (sykehjem og omsorgsboliger mv)**
 - Ikke prioritert i 2023 – kritisk (1,5 mill kroner pr plass)

- **Økt bevilgning på 100 mill kroner**, samlet bevilgning 412,7 mill kroner til bredbåndsutbygging

- **Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester**
 - Innslagspunktet 1.526.000
 - Kompensasjon for 80 % av egne direkte lønnsutgifter

Demografi, kostnadsutvikling og gjeld

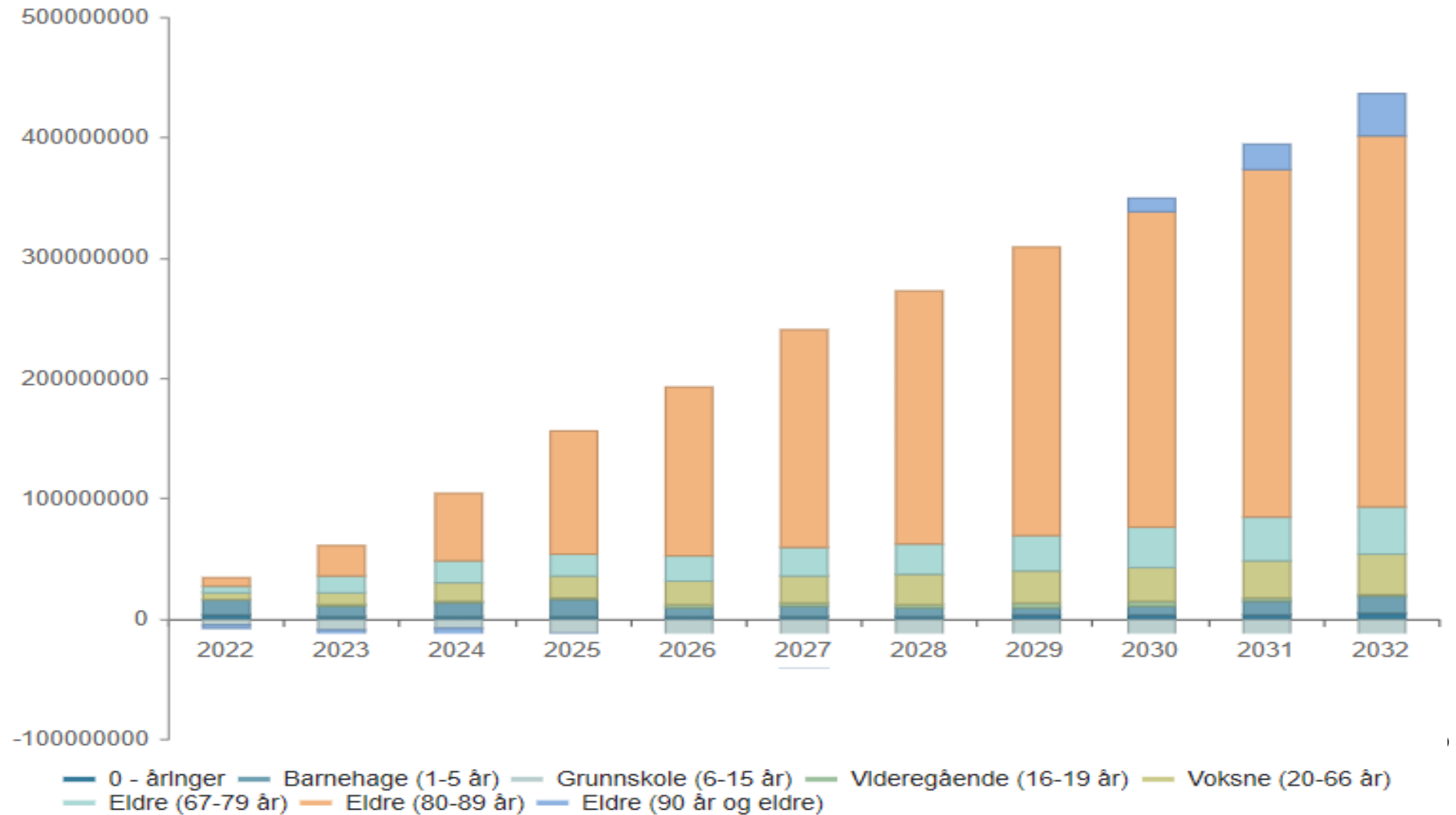
Befolkningsutvikling

- SSBs prognoser 0,6 prosents vekst – kommuneplanen 0,6-1,1

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
0 - åringar	439	434	431	428	429	433	436	440	444	448	455
Barnehage (1-5 år)	2 362	2 358	2 370	2 379	2 345	2 354	2 347	2 349	2 358	2 372	2 389
Grunnskole (6-15 år)	5 437	5 418	5 421	5 396	5 382	5 344	5 311	5 283	5 284	5 251	5 273
Videregående (16-19 år)	2 097	2 182	2 184	2 196	2 247	2 225	2 256	2 268	2 228	2 236	2 180
Voksne (20-66 år)	27 417	27 650	27 840	27 956	28 062	28 155	28 270	28 351	28 481	28 574	28 683
Eldre (67-79 år)	5 839	5 971	6 050	6 056	6 099	6 153	6 170	6 241	6 285	6 336	6 399
Eldre (80-89 år)	1 599	1 684	1 834	2 062	2 241	2 436	2 582	2 723	2 840	2 968	3 056
Eldre (90 år og eldre)	418	411	396	385	370	379	403	420	449	475	511
Total	45 608	46 108	46 526	46 858	47 175	47 479	47 775	48 075	48 369	48 660	48 946

Demografikostnader

Inntektssystemets anslag på årlig kostnadsøkninger

Anslag årlig endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenestoområde som følge av befolkningsendringer
(2022 kroner og endring fra 1.1.2022)

Endring utgifts- behov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommunehelse	Barnevern	SUM INDRE ØSTFOLD
2023	22 557	-1 573	-5 456	2 346	2 595	90	20 559
2024	27 618	472	4 470	1 843	2 441	133	36 975
2025	40 498	-5 347	3 222	1 159	2 336	-334	41 534
2026	32 917	-4 560	-6 779	1 503	2 220	-594	24 707
2027	47 702	-9 278	2 550	1 024	2 563	-543	44 017
2028	39 940	-7 548	-4 432	1 356	2 082	-723	30 674
2029	40 722	-6 919	-1 221	1 000	2 351	-460	35 472
2030	39 289	-3 145	971	990	2 051	-332	39 823
2031	41 126	-8 492	3 264	872	2 245	-365	38 651
2032	39 254	1 101	3 200	589	2 139	89	46 372
Sum 2023-2032	371 622	-45 289	-213	12 682	23 023	-3 040	358 784

Investeringer

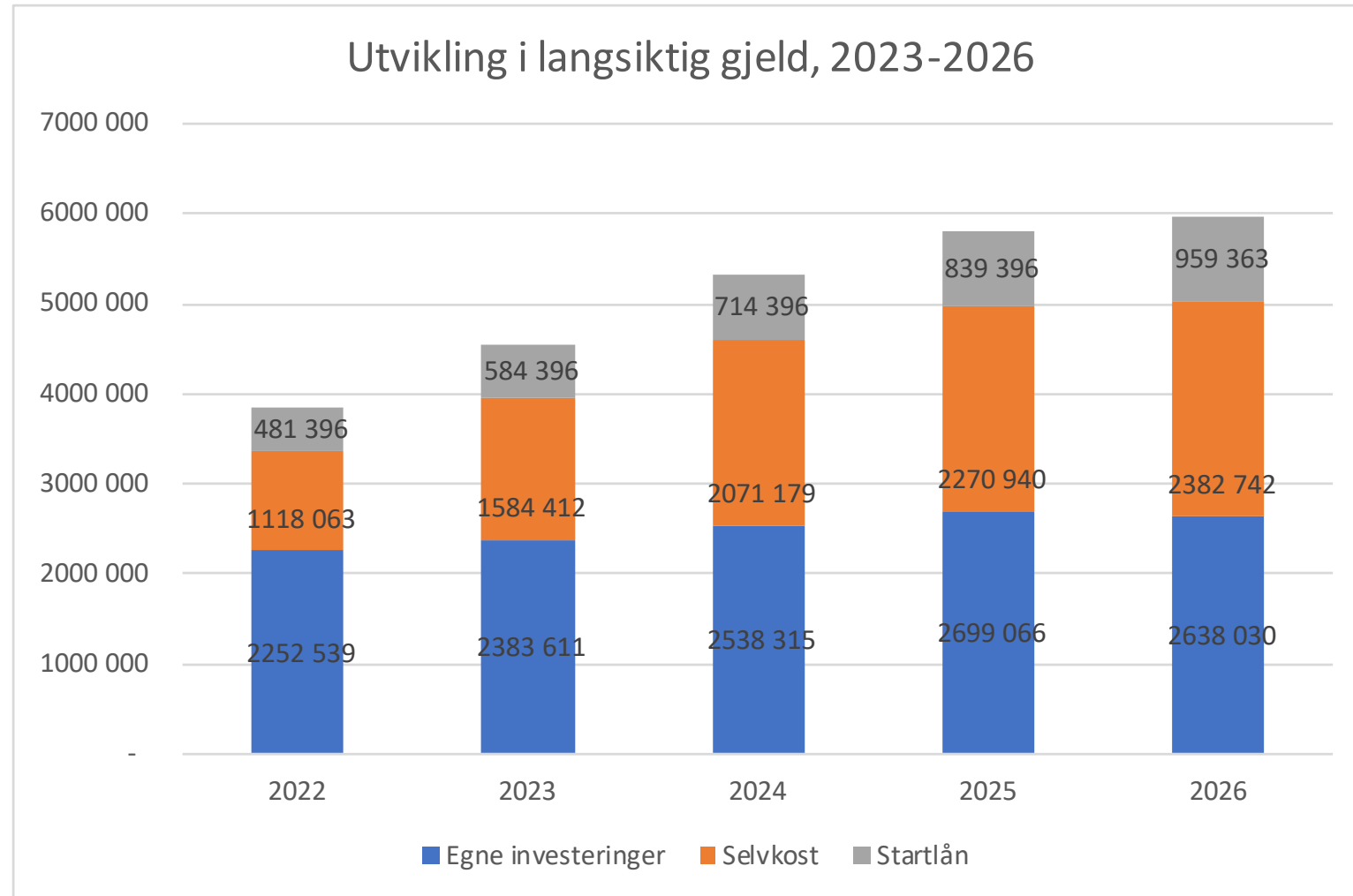
- **Bremser investeringstakten**
 - Rentekurven er løftet med 1,5 %-poeng siden fjorårets HØP, historisk høy pris- og kostnadsvekst
 - Sikre midler til drift av grunntjenestene
- **Oppfølging av politiske vedtak – men bærekraftig økonomi må ivaretas**

• Skolebehovsplanen	360 mill kroner 2023-2026 (-385)
• Barnehagebehovsplan	160 mill kroner 2023-2026 (-25)
• Helsehuset	2 mill kroner 2023-2026 (-88)
• Boligplan/sykehjem	330 mill kroner 2023-2026

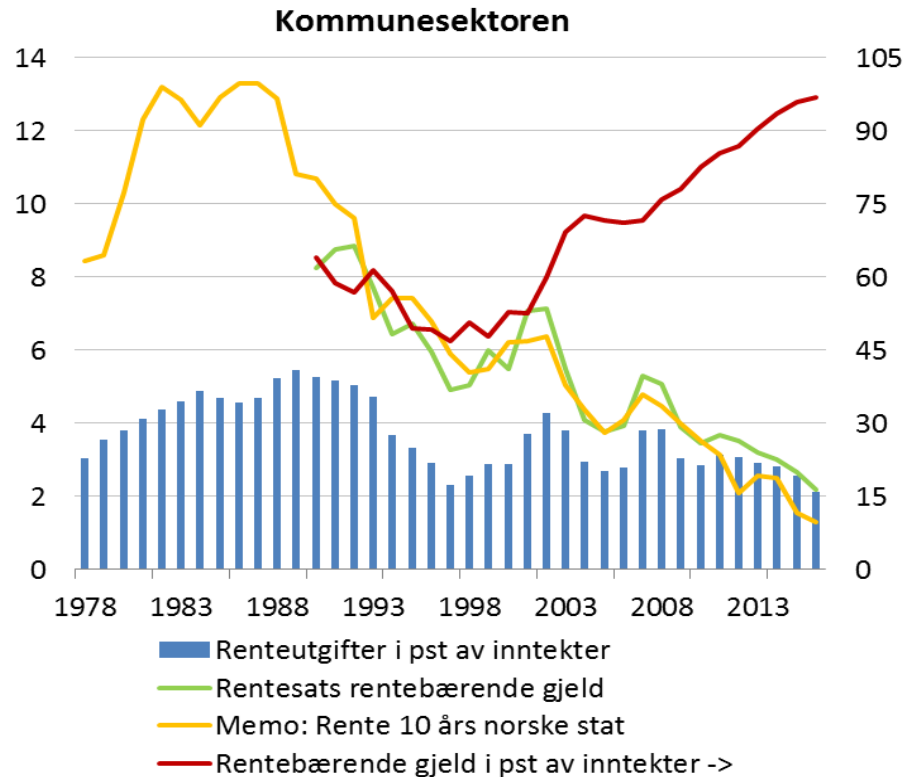
 - Vann og avløp (selvkost) 1.500 mill kroner 2023-2026
 - Idrett, kultur, veier og parker mv.

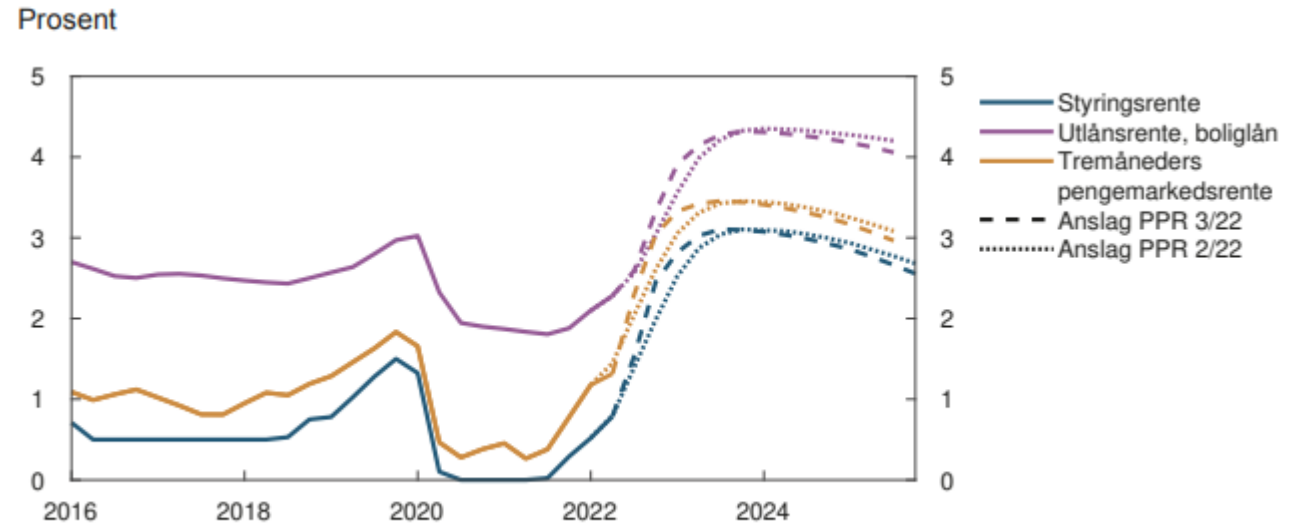
Gjeldsutvikling

Styringsrente på 2,25 prosent – ikke en del av kommuneopplegget

Kilde: SSB (Off. forv.), OECD

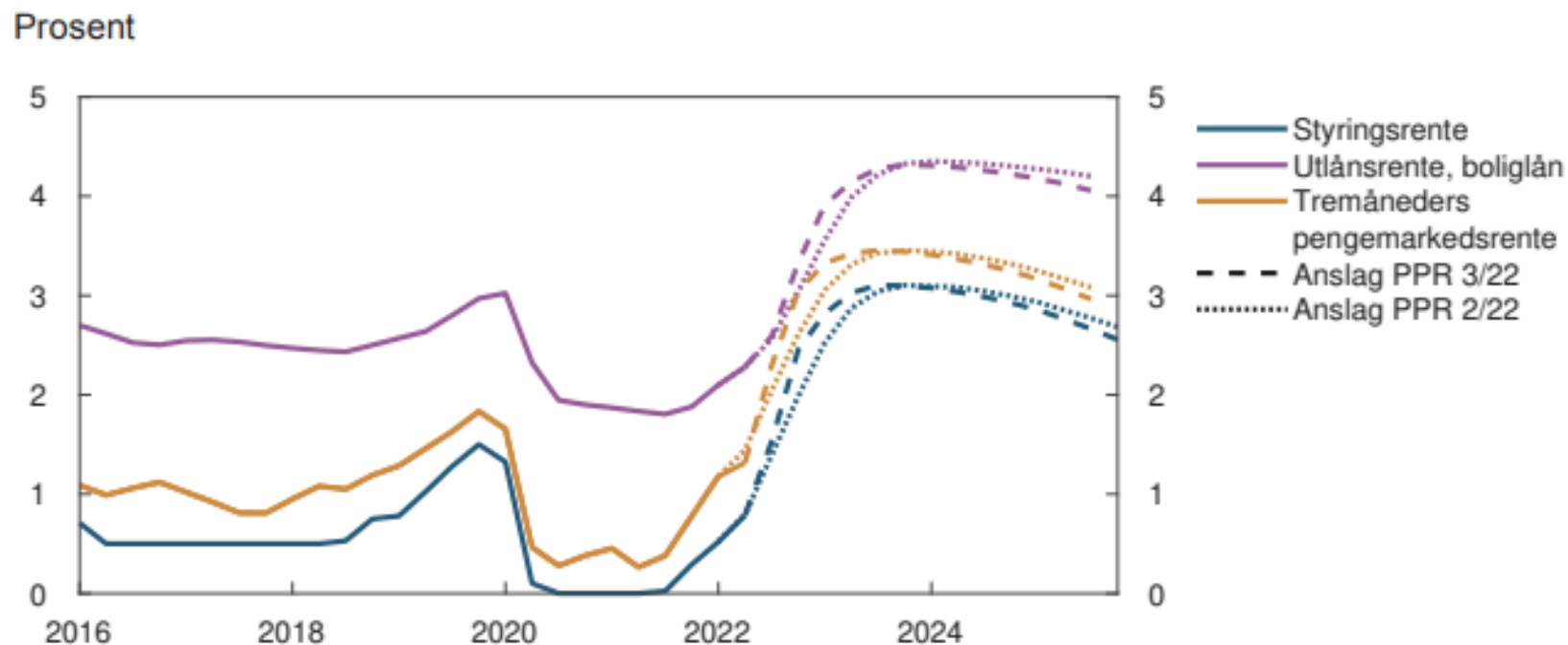

Kilder: Refinitiv Datastream, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

- Har dratt fordel av lave renter
- Luksusfellen - «Gratis å låne»
- Ytterligere 2 doble rentehevinger før jul?

Betydelig oppjustering av rente- og avdragskostnader framover som reduserer handlingsrommet

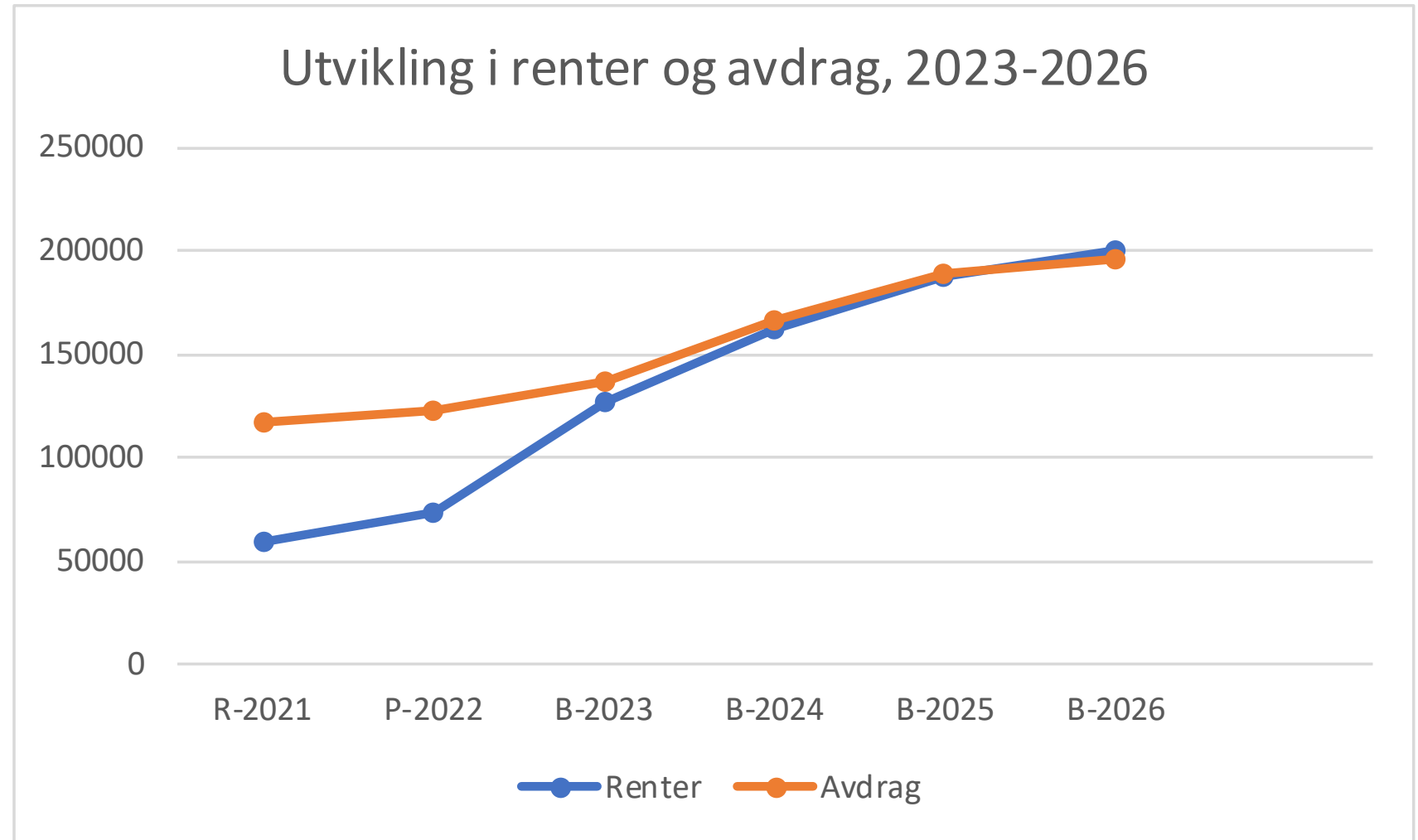
- Både en vekst som følge av økt gjeld og som følge av høyere rente

Kilder: Refinitiv Datastream, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Rente- og avdragsutvikling

Økonomisk bærekraft

INDRE ØSTFOLD
KOMMUNE
- på korset

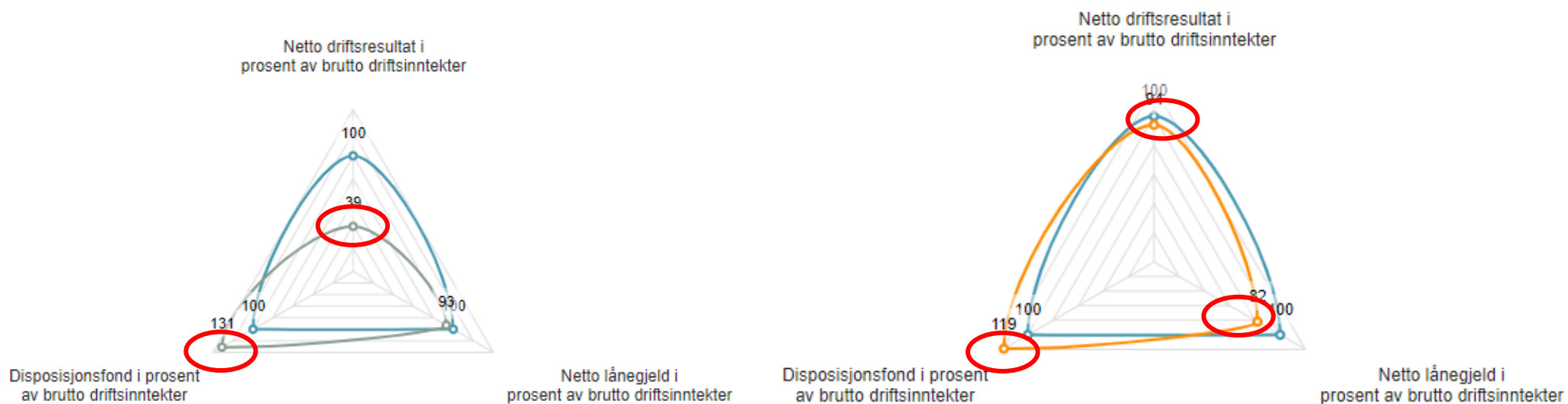
Kommunestyrets ansvar for langsiktig planlegging

- **Økonomisk bærekraft - generasjonsprinsippet – hva overleverer vi til neste generasjon?**
 - Opprettholde realverdier, ha en økonomisk balanse, fokus på miljøet
- **Verktøykasse - finansielle nøkkeltall for å skape økonomisk balanse**
 - Finansielle nøkkeltall hver for seg eller i et avhengighetsforhold (likevekt)
 - **Netto driftsresultat bedre enn 1,75 %**
 - 70 millioner kroner, dvs. omstilling på opp mot 120 millioner kroner fra 2023-nivå
 - **Disposisjonsfond over 8 %**
 - 575 millioner kroner i dag, men prognosene indikerer 435 mill kroner pr. 01.01.2023
 - **Gjeldsgrad 1 og 2**
 - Liten egenfinansieringsgrad – enda lavere om vi ikke har Netto driftsresultat => 1,75 %
 - Omfattende investeringer – mye VA, men også skolebehovsplan, pleie og omsorg og forsømt vedlikehold
 - Økende gjeldsgrad og over i rød sone

Kommunaløkonomisk bærekraft

- Avvik fra vedtatte mål for 3 viktigste finansielle indikatorene, 2023 og 2026
- Avhengighetsforhold mellom indikatorene

Utvikling i måloppnåelse mot handlingsreglene

Alle tall i hele 1000	Regnskap 2021	Prognose 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026
Netto driftsresultat						
Måltall i prosent for "grø"	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75
Måltall i kroner	69 463	68 075	70 317	70 669	71 022	71 377
Faktisk resultat i kroner	208 510	- 145 000	30 000	70 669	71 022	71 377
Faktisk resultat i prosen	5,25 %	-3,73 %	0,75 %	1,75 %	1,75 %	1,75 %
Avvik fra måltall	139 047	- 213 075	- 40 317	0	- 0	- 0

Disposisjonsfond						
Måltall i prosent for "grø"	8	8	8	8	8	8
Måltall i kroner	317 544	311 200	321 450	323 057	324 672	326 296
Faktisk resultat i kroner	573 733	436 353	388 551	394 208	393 178	391 890
Faktisk resultat i prosen	14,45 %	11,2 %	9,67 %	9,76 %	9,69 %	9,61 %
Avvik fra måltall	256 189	125 153	67 101	71 151	68 506	65 594

Gjeldsgrad I (netto lånegjeld - startlån - ubrukte lånemidler)						
Måltall i prosent for "grø"	80	80	80	80	80	80
Måltall i kroner	3 175 442	3 112 000	3 214 498	3 230 571	3 246 724	3 262 957
Faktisk resultat i kroner	2 974 710	3 240 602	3 858 023	4 519 494	4 900 006	4 970 739
Faktisk resultat i prosen	74,9 %	83,3 %	96,0 %	111,9 %	120,7 %	121,9 %
Avvik fra måltall	200 732	- 128 602	- 643 525	- 1 288 923	- 1 653 282	- 1 707 782

Gjeldsgrad II (netto lånegjeld - startlån - ubrukte lånemidler - selvkostlån)						
Måltall i prosent for "grø"	40	40	40	40	40	40
Måltall i kroner	1 587 721	1 556 000	1 607 249	1 615 285	1 623 362	1 631 479
Faktisk resultat i kroner	1 983 610	2 122 539	2 273 610	2 448 314	2 629 066	2 587 997
Faktisk resultat i prosen	50,0 %	54,6 %	56,6 %	60,6 %	64,8 %	63,5 %
Avvik fra måltall	- 395 889	- 566 539	- 666 361	- 833 029	- 1 005 704	- 956 518

Indre Østfold kommune – årsbudsjett/økonomiplan

- **Klarer ikke å levere på måltall i 2023**
 - **Må iverksette grep**
 - vil først gi positiv utvikling på måltall netto driftsresultat og disposisjonsfond hvis vi iverksetter grep i størrelsesorden 117 mill kroner i planen
 - **Gjeldsgraden**
 - har en negativ utvikling både pga. store investeringer i skole, barnehage, omsorg, men også som følge av VA-investeringer

Hvordan oppnå resultater

- Løfte blikket – Fokus på langsiktig planlegging
- Samspill politikk/administrasjon som gjør at vi trekker i samme retning
- Adhoc vedtak lite forenlig med god økonomisk styring
 - Det er alltid «gode» saker å si ja til
- Politisk kontroll:
 - Fortsatt prioritering av penger i handlings- og økonomiplanbehandlingen (eventuelt ifbm. tertial) - i svært liten grad i enkeltsaker

Budsjettet inneholder risiko

- **Budsjetterer med et netto driftsresultat på 0,7 i 2023**
 - Marginale driftsrammer
 - Ingen margin for å ta nye utgifter utover å trekke på disp.fond
- **Sterkt voksende gjeld**
 - Enda større innstramming og rentene stiger mer enn tidligere forutsatt
- **Budsjetterer med et økende netto driftsresultat opp til 1,75 % i 2024-26** og bruker av dette til egenkapital på investeringer
 - Må gjennomføre effektivisering- og omstilling for å realisere
- **Investeringer**
 - Kostnadsoverskridelser
 - Lagt til grunn investeringstilskudd fra Husbanken til heldøgns omsorgsplasser

Politisk behandling

- 04.11 Saken med kommunedirektørens innstilling sendes ut
- 10.11 Frist for innsending av spørsmål i politikermodulen
- 15.11 Frist for svare ut spørsmål
- **15-17.11 Behandling i råd og utvalg**
- **17.11 Frist for innsending av alternativt budsjettforslag**
- **18.11 Formannskapet innstiller til kommunestyret**
- **07.12 Kommunestyret behandler og vedtar årsbudsjett og økonomiplan**

Politikermoduleen

- Dere har tilgang til handlings- og økonomiplanen hjemmesiden/saksframstillingen
- Tilgang til politikermoduleen (framsikt.net)
- Mulighet for å stille spørsmål fram til 10.11. Svar før behandling i råd/utvalg
- Del budsjettforslaget med administrasjonen (nødvendig for web-versjon/publisering til f-skapet – egen dialog)
- Vi stiller i partigruppene for å veilede – Når?
- Vi legger inn kommunestyrets medlemmer med tilgang i politikermoduleen
 - Anbefaler at partiet etablere et budsjettforslag pr. parti knyttet til gruppeleders/utpekt sekretærs tilgang
 - Denne kan deles med gruppa

Manøvrering i handlings- og økonomiplanen

- [Handlings- og økonomiplan 2023-2026](#)

Supplerende lysark

Handlings- og økonomiplanen

Nytt utseende - tilrettelagt for universell utforming

Handlings og økonomiplanen

- bygger på den vedtatte samfunnsdelen i kommuneplanen
- er handlingsdelen til kommuneplanen for å oppnå de langsiktige målene i samfunnsdelen.

Under satsingsområder vises hovedmålene i kommuneplanen, men handlingsdelen i form av delmål og indikatorer (for å følge utviklingen) ligger på kommunalområdene.

Her har vi forsøkt å koble drifts og investeringstiltak mot hovedmålene for å vise hvordan disse støtter opp for å nå målet.

Pengene som vi har stort fokus på er bare et av flere virkemidler for å nå målene. Ansatte er et annet virkemiddel. Dette vises i de innledende kapitlene og på kommunalområdene.

Inntektssystemet skal legge til rette for likeverdige tjenester

**Indre Østfold har et
utgiftsbehov på 99,8 %
landssnittet**

Grunnskole - 99,8 %

Pleie og omsorg - 103,2 %

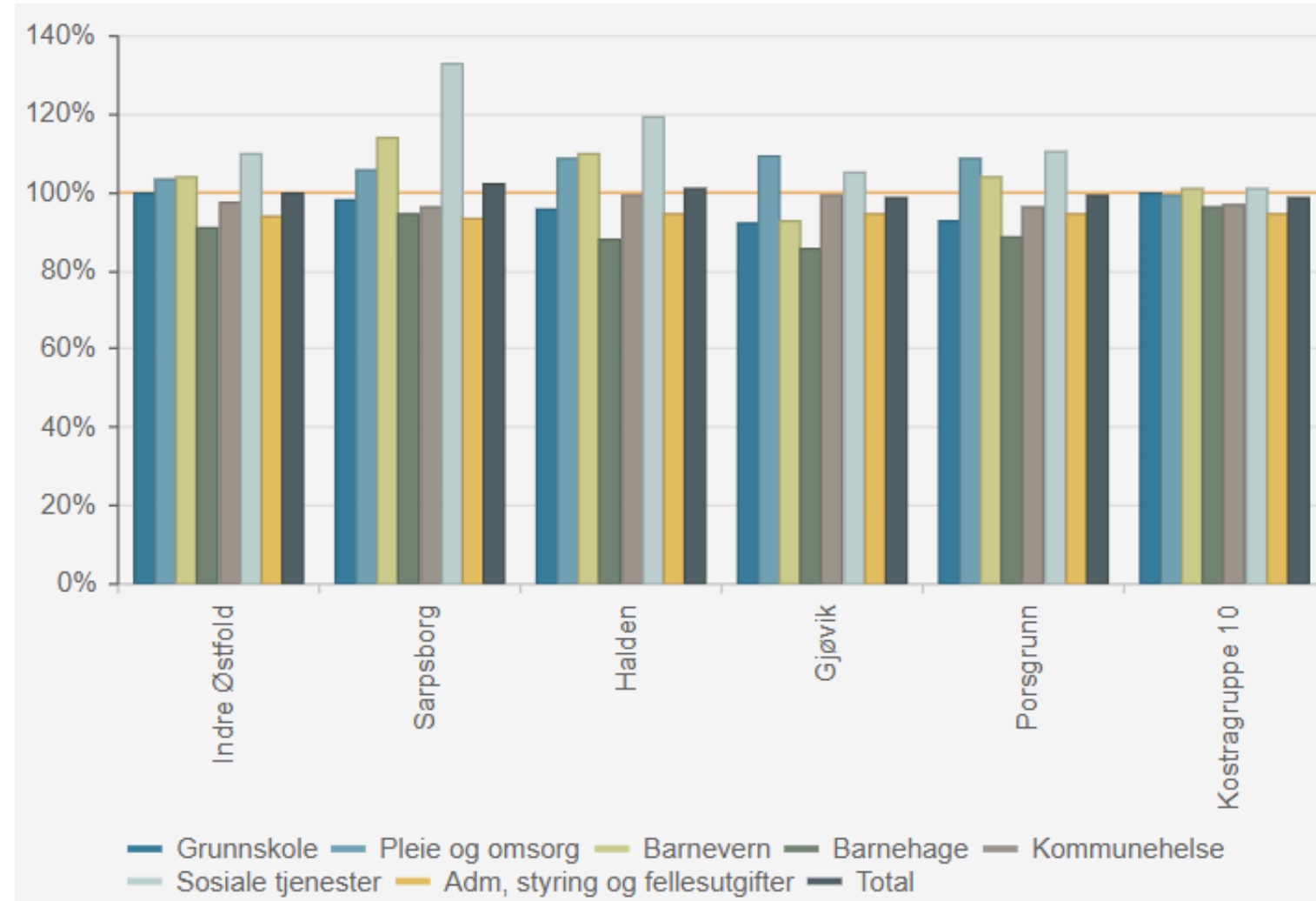
Barnevern - 104,1 %

Barnehage - 91,0 %

Kommunehelse - 97,6 %

Sosiale tjenester - 109,6 %

Adm, styring og fellesutg. - 94,6 %

Kostnadseffektive tjenester

	Indre Østfold	Sarpsborg	Halden	Gjøvik	Porsgrunn	Kostragruppe 10
Pleie og omsorg	23 235	23 360	20 070	21 839	23 195	21 757
Grunnskole	15 306	15 295	15 572	15 274	16 320	15 319
Barnehage	9 637	9 586	9 576	9 053	9 282	9 555
Adm, styring og fellesutgifter	4 080	4 338	5 551	5 477	4 498	4 727
Sosiale tjenester	2 719	2 956	3 053	2 914	2 742	3 006
Kommunehelse	4 114	3 686	4 153	4 449	3 433	4 058
Barnevern	3 179	2 444	2 012	2 120	2 346	2 061
Kultur og idrett	2 057	2 132	2 264	2 570	2 955	2 555
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	834	964	512	986	785	883
Andre områder	3 114	2 899	2 289	3 361	4 555	3 162
- Brann og ulykkesvern	796	848	1 079	899	1 369	981
- Kommunale boliger	- 96	818	233	338	669	286
- Samferdsel	989	549	774	1 067	1 670	1 144
- Næringsforv. og konsesjonskraft	790	173	239	581	296	164
- Kirke	635	511	442	476	551	587
Totalt	68 274	67 659	65 053	68 044	70 111	67 083

